

Vuxenutbildning

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 37 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2012 om vuxenutbildning.

I motionerna behandlas frågor om bl.a. vuxenutbildningens uppdrag och styrkor, livslångt lärande, regionalt samarbete kring kommunal vuxenutbildning, nya utbildningar och regelverket för yrkeshögskoleutbildning. Vidare behandlas frågor om validering, erkännande av yrkes- och utbildningskvalifikationer och utbildning i svenska för invandrare. Nio av motionsyrkandena rör samma, eller i huvudsak samma, frågor som riksdagen behandlat tidigare under valperioden. Dessa yrkanden behandlas därför förenklat.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden, främst med hänvisning till utskottets tidigare ställningstaganden och vidtagna åtgärder.

I betänkandet finns åtta reservationer (S, MP, V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Övergripande om vuxenutbildningen	6
Särskilda utbildningar	12
Validering och erkännande av yrkes- och utbildningskvalifikationer	16
Utbildning i svenska för invandrare (sfi)	20
Motioner som bereds förenklat	23
Reservationer	24
1. Övergripande om vuxenutbildningen, punkt 1 (S)	24
2. Riktade insatser och utbyggd vuxenutbildning, punkt 2 (S, V)	26
3. Särskilda utbildningar, punkt 3 (V)	27
4. Allmänt om validering och erkännande av yrkes- och utbildningskvalifikationer, punkt 4 (S, V)	28
5. Ett nationellt valideringssystem, punkt 5 (S, MP, V)	29
6. Utbildning i svenska för invandrare (sfi), punkt 6 (S)	30
7. Utbildning i svenska för invandrare (sfi), punkt 6 (MP)	31
8. Utbildning i svenska för invandrare (sfi), punkt 6 (V)	32
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	35
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	35

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Övergripande om vuxenutbildningen

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub261 av Jonas Gunnarsson m.fl. (S) yrkandena 2–4,

2012/13:Ub286 av Börje Vestlund m.fl. (S) yrkande 3,

2012/13:Ub377 av Sven-Erik Bucht (S),

2012/13:Ub396 av Mats Gerdau och Helena Bouveng (båda M) och

2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 1, 2, 8, 13 och 14.

Reservation 1 (S)

2. Riktade insatser och utbyggd vuxenutbildning

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 4 och 11.

Reservation 2 (S, V)

3. Särskilda utbildningar

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:So268 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 5,

2012/13:Ub235 av Leif Pettersson och Maria Stenberg (båda S),

2012/13:Ub277 av Clas-Göran Carlsson m.fl. (S),

2012/13:Ub299 av Suzanne Svensson m.fl. (S) och

2012/13:Ub357 av Pia Nilsson (S).

Reservation 3 (V)

4. Allmänt om validering och erkännande av yrkes- och utbildningskvalifikationer

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:U329 av Anders Andersson m.fl. (KD, FP, MP, C) yrkande 3,

2012/13:Ub321 av Leif Jakobsson (S) och

2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 9.

Reservation 4 (S, V)

5. Ett nationellt valideringssystem

Riksdagen avslår motion

2012/13:A367 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 11.

Reservation 5 (S, MP, V)

6. Utbildning i svenska för invandrare (sfi)

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Sf352 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 17,

2012/13:Ub270 av Yilmaz Kerimo (S),

2012/13:Ub334 av Margareta B Kjellin (M),
2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 10,
2012/13:N238 av Annelie Enochson (KD) yrkande 3 och
2012/13:A393 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 10.

Reservation 6 (S)

Reservation 7 (MP)

Reservation 8 (V)

7. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Ub229 av Pia Nilsson (S),
2012/13:Ub254 av Eva Sonidsson och Kristina Nilsson (båda S),
2012/13:Ub288 av Jennie Nilsson (S),
2012/13:Ub312 av Tuve Skånberg (KD),
2012/13:Ub409 av Roza Güclü Hedin och Peter Hultqvist (båda S),
2012/13:Ub421 av Lars-Axel Nordell (KD) och
2012/13:A223 av Désirée Pethrus och Robert Halef (båda KD) yrkan-
dena 2–4.

Stockholm den 14 mars 2013

På utbildningsutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Louise Malmström (S), Jan Ericson (M), Thomas Strand (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Gunilla Svantorp (S), Roger Haddad (FP), Jabar Amin (MP), Yvonne Andersson (KD), Carina Herrstedt (SD), Rossana Dinamarca (V), Michael Svensson (M), Cecilia Dalman Eek (S) och Gulan Avci (FP).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet 37 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2012 om vuxenutbildning.

I motionerna behandlas frågor om bl.a. vuxenutbildningens uppdrag och styrkor, livslångt lärande, regionalt samarbete kring kommunal vuxenutbildning, nya utbildningar och regelverket för yrkeshögskoleutbildning. Vidare behandlas frågor om validering, erkännande av yrkes- och utbildningskvalifikationer och utbildning i svenska för invandrare.

Nio av motionsyrkandena rör samma, eller i huvudsak samma, frågor som riksdagen behandlat tidigare under valperioden. Dessa yrkanden behandlas därför förenklat.

Vid utskottets sammanträde den 15 november 2012 informerade generaldirektör Pia Enochsson med medarbetare utskottet om Myndigheten för yrkeshögskolans resultatuppföljning.

Utskottets överväganden

Övergripande om vuxenutbildningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. vuxenutbildningens tillgänglighet och dimensionering, ökat regionalt samarbete, styrning, uppföljning och kontroll samt valfrihet inom vuxenutbildningen.

Jämför reservationerna 1 (S) och 2 (S, V).

Motionerna

Vuxenutbildningens tillgänglighet och dimensionering m.m.

I kommittémotion 2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 1 framhåller motionärerna att vuxenutbildning är en möjlighet till personlig utveckling genom utbildning och bildning som öppnar för vidare studier. I motionsyrkandet betonas också att den kommunala vuxenutbildningen, när den fungerar som bäst, har en flexibel organisation som inte är knuten till terminer eller läsår och därför kan anpassas till samhällets, näringslivets och individens behov med kombinationer av olika utbildningar, utbildningsnivåer, närundervisning och distansundervisning.

I yrkande 2 betonas att en stor utmaning för Sverige är att ett betydande antal personer i arbetsför ålder saknar gymnasieutbildning, vilket kraftigt försvårar möjligheten att få arbete eller att byta arbete. En annan utmaning som lyfts fram är den demografiska utvecklingen som ställer krav på utbildning och kompetensutveckling, inte minst hos nyanlända i befolkningen som oavsett kort eller lång utbildningsbakgrund snabbare behöver få tillgång till såväl språk- och yrkesutbildning som akademisk utbildning.

I yrkande 4 framhålls att det behövs riktade insatser mot de grupper som inte tar del av vidareutbildning i arbetslivet. Det kan enligt motionärerna handla om uppsökande verksamhet med information och insatser för att motivera människor att läsa vidare.

Motionärerna understryker i yrkande 8 att oavsett om en person söker arbete eller vill utvecklas i arbetslivet ska det livslånga lärandet alltid vara fullt möjligt och tillgängligt. Därför menar motionärerna att individens möjligheter till finansiering av det livslånga lärandet behöver ses över.

I yrkande 11 framhåller motionärerna att personer som vill studera i vuxenutbildningen riskerar att konkurreras ut av personer som till följd av gymnasiereformen kan förväntas behöva läsa in sin högskolebehörighet i vuxenutbildningen. Därför föreslås en översyn av alla möjligheter att läsa in en yrkesutbildning, oavsett vad personen i fråga tidigare har läst.

I motion 2012/13:Ub261 av Jonas Gunnarsson m.fl. (S) yrkande 2 betonas vikten av ett ständigt pågående livslångt lärande.

I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att dimensionera utbildningsplatserna efter befolkningens utbildningsnivå.

Motionärerna framhåller i yrkande 4 att vuxenutbildningen har en viktig roll i det livslånga lärandet.

Motion 2012/13:Ub286 av Börje Vestlund m.fl. (S) yrkande 3 tar upp ungdomars situation. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att alla arbetslösa ungdomar ska erbjudas fortbildning eller kompletterande gymnasieutbildning genom komvux, folkhögskola eller gymnasieskola.

I motion 2012/13:Ub377 av Sven-Erik Bucht (S) begärs att regeringen skapar förutsättningar för kommunal vuxenutbildning inom vård- och omsorgsyрken i hela landet.

Ökat regionalt samarbete

I kommittémotion 2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 13 betonas att de riktade satsningarna mot yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux) inneburit en samverkan som fått positiva effekter såväl för individ som för samhälle och näringsliv. Motionärerna efterlyser därför fler sådana statliga styrningsmekanismer, som t.ex. att olika aktörer ska samverka för att få resurser.

Styrning, uppföljning och kontroll

I kommittémotion 2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 14 framhålls att det behövs en bättre kontroll av om de statliga resurser som avsätts till vuxenutbildning också bidrar till att uppfylla mål om livslångt lärande. Därför föreslås att Skolinspektionen bör följa upp vuxenutbildningsinsatser på ett mer ingående sätt än vad som görs i dag.

Valfrihet inom vuxenutbildningen

I motion 2012/13:Ub396 av Mats Gerdau och Helena Bouveng (båda M) begärs ett tillkännagivande om valfrihet inom vuxenutbildningen och bättre samverkan mellan kommuner.

Utskottets ställningstagande

Vuxenutbildningens tillgänglighet och dimensionering m.m.

Utskottet vill inledningsvis understryka betydelsen av vuxenutbildning och det livslånga lärandet och att utgångspunkten ska vara de vuxnas individuella behov av utbildning och personlig utveckling samt arbetsmarknadens behov. Utskottet kan med tillfredsställelse konstatera att det genomförs en rad insatser för att stärka vuxenutbildningen.

Den 1 juli 2012 började den nya skollagen (2010:800) att tillämpas inom vuxenutbildningen. Samtidigt har en ny förordning (2011:1108) om vuxenutbildning börjat tillämpas, och en ny gemensam läroplan för vuxenutbildning planeras. I budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 72–73) framhölls att detta speglar regeringens syn på vuxenutbildningen som en helhet. Regeringen anförde vidare i budgetpropositionen att omfattande riktade satsningar inom vuxenutbildningen har gjorts sedan 2007. Sammantaget innebär detta enligt regeringens mening en kraftfull satsning för att förbättra möjligheterna till yrkesinriktad vuxenutbildning och därmed minska risken för arbetslöshet. Regeringen framhöll att den avser att noga följa hur de riktade statsbidragen används och hur volymerna utvecklas framöver.

Riksdagen tillkännagav den 29 februari 2011 att regeringen bör återkomma med ett förslag om ett riktat statsbidrag för vuxenutbildning som garanterar en hög nivå på utbildningen (bet. 2011/12:UbU7, rskr. 2011/12:139). Genom riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionen för 2013 har medel avsatts för ett flertal riktade statsbidrag inom vuxenutbildningen (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113). Vid behandlingen av budgetpropositionen noterade utskottet att det sammanlagda stödet till vuxenutbildningen ökade med ca 1 miljard kronor under perioden 2006–2012 enligt uppgift från Utbildningsdepartementet (bet. 2012/13:UbU1 s. 78). I betänkandet betonades också att utskottet ser med tillförsikt på de fortsatt kraftfulla satsningar som regeringen gör på vuxenutbildningen. Utskottet konstaterade att regeringen avser att skapa fler tillfälliga utbildningsplatser inom vuxenutbildningen för att möta den svaga konjunkturutvecklingen. Totalt för perioden 2013–2016 beräknar regeringen att tillföra 2 151 miljoner kronor, vilket motsvarar ca 35 000 årsplatser. Utskottet noterade vidare att regeringen för 2013 vid sidan av detta föreslog omfattande riktade satsningar inom vuxenutbildningen om ca 766 miljoner kronor enligt en sammanställning i budgetpropositionen (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 73) som omfattar yrkesvux, lärlingsutbildning för vuxna, kommunal vuxenutbildning för personer i åldern 20–24 år, yrkeshögskolan och folkhögskolan.

Utskottet finner sammantaget att de mycket omfattande insatser som görs skapar förutsättningar för en vuxenutbildning som är tillgänglig, flexibel och håller hög kvalitet.

När det gäller riktade insatser till studieovana grupper noterar utskottet att sådana insatser pågår. Efter förslag i budgetpropositionen för 2011 beslutade riksdagen att den högre bidragsnivån inom studiemedlen fr.o.m. den 1 januari 2011 ska kunna lämnas till studerande som är yngre än 25 år och som har särskilt behov av ett sådant stöd (prop. 2010/11:1 utg.omr. 15, bet. 2010/11:UbU2, rskr. 2010/11:136).

I budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1 utg.omr. 15) gjorde regeringen bedömningen att den tillfälliga satsningen på arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning bör förlängas, så att dessa ungdomar under vissa förutsättningar kan få den högre bidragsnivån inom studiemedlen även för studier på grundläggande eller gymnasial nivå som påbörjas under 2012.

I budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 15) gjorde regeringen bedömningen att satsningen skulle förlängas ytterligare ett år med innebörden att den aktuella målgruppen under vissa förutsättningar kan få den högre bidragsnivån inom studiemedlen även för studier på grundläggande eller gymnasial nivå som påbörjas under 2013.

Utskottet finner mot bakgrund av de insatser som pågår att motionsyrkandet om riktade insatser till studieovana grupper kan anses tillgodosett.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub261 (S) yrkandena 2–4, 2012/13:Ub286 (S) yrkande 3, 2012/13:Ub377 (S) och 2012/13:Ub495 (S) yrkandena 1, 2, 4, 8 och 11.

Ökat regionalt samarbete

I budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1 utg.omr. 16) aviserade regeringen en satsning på yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux). Syftet med satsningen är enligt propositionen att motverka brist på arbetskraft med yrkesutbildning och att nå de grupper som saknar gymnasieutbildning eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras. Det ska enligt propositionen också vara möjligt för den som har läst en studieförberedande utbildning att växla om och skaffa sig en gymnasial yrkesutbildning.

Av förordningen (2009:43) om statsbidrag för yrkesinriktad och viss teoretisk vuxenutbildning på gymnasial nivå, där det finns bestämmelser om yrkesvux, framgår bl.a. att statsbidrag får lämnas till en kommun för utbildning om den planeras i samråd med Arbetsförmedlingen och med företag, organisationer eller andra sammanslutningar som är verksamma inom de branscher som utbildningen är avsedd för. Det framgår vidare att det av ansökan om statsbidrag ska framgå om två eller flera kommuner samverkar om utbildningen.

I december 2008 gav regeringen Skolverket i uppdrag att förbereda bl.a. handläggning av ansökningar från enskilda kommuner eller kommuner i samverkan om deltagande i satsningen. Skolverket gavs också i uppdrag att redovisa kommenterad statistik för yrkesvux. En sådan redovisning ska bl.a. omfatta en analys av kommunernas insatser och verksamhet och en

bedömning av den fortsatta utvecklingen. Avsikten är att redovisningen ska lämnas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) halvårsvis (dnr U2008/8186/SV).

I Skolverkets 6:e delrapport om yrkesvux som redovisades i maj 2012 (dnr 2008:3782) och som avser det andra kalenderhalvåret 2011 konstaterar Skolverket att samverkan inom ramen för yrkesvux förekommer i någon form i en stor andel av kommunerna. Endast ca 4 procent av kommunerna uppger att de inte har någon samverkan med andra kommuner. Vidare framgår att en stor andel av kommunerna diskuterat vuxenutbildningens betydelse för regional tillväxt med t.ex. Arbetsförmedlingen eller det lokala eller regionala näringslivet. Majoriteten av kommunerna har dessutom samrått med både Arbetsförmedlingen och det lokala näringslivet inför ansökan om statsbidrag till yrkesvux.

I juli 2012 gav regeringen Skolverket i uppdrag att genomföra fortsatta insatser inom yrkesvux. Myndigheten ska bl.a. följa upp kommunernas uppgifter om elevernas sysselsättning före och efter deltagande i utbildning, särskilt elevernas etablering på arbetsmarknaden. Skolverket ska redovisa uppdraget till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 2 april 2013 (dnr U2012/3984/GV).

Utskottet ser, i likhet med motionärerna, positivt på det regionala samarbete som yrkesvux har lett till men anser inte att det finns anledning för riksdagen att i detalj ta ställning till hur framtida vuxenutbildningsinsatser ska organiseras.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub495 (S) yrkande 13.

Styrning, uppföljning och kontroll

När det gäller motionsyrkandet om bättre uppföljning av vuxenutbildningen kan utskottet konstatera att både Skolinspektionen och Skolverket har uppdrag inom detta område.

Skolinspektionen är den myndighet som enligt skollagen (2010:800) har tillsyn över skolväsendet. Tillsynen innebär en självständig granskning som har till syfte att kontrollera om den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra föreskrifter. Närmare bestämmelser finns i Skolinspektionens instruktion (2011:556) och regleringsbrev. Av instruktionen framgår bl.a. att myndigheten genom granskning av huvudmän och verksamheter ska verka för att alla barn, elever och vuxenstudenter får tillgång till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö. Av myndighetens regleringsbrev för 2012 framgår att Skolinspektionen ska vidareutveckla sina metoder för löpande tillsyn och kvalitetsgranskning av den gymnasiala yrkesutbildningen. Särskild vikt ska läggas vid att utveckla former för granskning av kvaliteten i de yrkesinriktade delarna av utbildningen. Vidare framgår bl.a. att de metoder som utvecklas bör kunna användas för att granska yrkesutbildning såväl inom gymnasieskolan som inom den kommunala vuxenutbildningen.

Skolinspektionen redovisade uppdraget i samband med årsredovisningen för 2012 och skriver bl.a. att befintliga bedömningsområden har utökats och anpassats för de förutsättningar som gäller för yrkesutbildningen (dnr 403-3012:3815). Skolinspektionen framhåller vidare att även metoder som utvecklas inom ramen för framtida kvalitetsgranskningar kommer att kunna nyttjas i det löpande tillsynsarbetet.

Även Skolverket har uppdrag som innefattar uppföljning och utvärdering av den kommunala vuxenutbildningen (se bl.a. ovan om yrkesvux). Av regleringsbrevet för 2013 framgår att Skolverket ska redovisa en samlad bedömning av utvecklingen inom respektive skolform och verksamhet inom skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet på såväl nationell som lokal nivå. Bedömningen ska innehålla en fördjupad analys av de områden, huvudmän och verksamheter som verket anser vara särskilt angelägna med hänsyn till utvecklingen och behoven inom området. Skolverket ska peka på utvecklingsområden som kan kräva statliga insatser och även redogöra för vilka åtgärder verket avser att vidta inom sitt ansvarsområde med anledning av den fördjupade analysen. Skolverket ska vidare lämna sin bedömning av utvecklingsbehov på huvudmanna- och verksamhetsnivå. En rapport med analys ska redovisas senast den 1 maj 2013 och därefter vartannat år och även göras tillgänglig för skolhuvudmän.

I budgetpropositionen för 2013 anförde regeringen att uppföljningen och utvärderingen av vuxenutbildningen behöver förbättras (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 142). Skolverket redovisade i september 2011 sitt uppdrag att utreda förutsättningarna för att inkludera vuxenutbildningen i verkets attitydundersökningar (dnr U2011/5440/GV). I redovisningen gör Skolverket bedömningen att det finns behov av en attitydundersökning när det gäller elever och lärare inom vuxenutbildningen. Regeringen har därför, som en del i att förbättra uppföljningen och utvärderingen av vuxenutbildningen, gett Skolverket i uppdrag att genomföra en attitydundersökning bland elever och lärare inom vuxenutbildningen (dnr U2012/2622/GV). Uppdraget ska redovisas senast den 14 juni 2013.

När det gäller uppföljning av vuxenutbildningen anser utskottet att ambitionen ska vara hög. Samtidigt konstaterar utskottet att det skulle bli alltför kostsamt om Skolinspektionen gavs ett lika omfattande uppdrag i fråga om vuxenutbildningen som i fråga om den obligatoriska skolan och gymnasieskolan.

Utskottet ser positivt på regeringens ambition att ytterligare förbättra uppföljningen och utvärderingen av den kommunala vuxenutbildningen och anser inte att det finns skäl för riksdagen att föregripa de insatser som för närvarande pågår inom detta område.

Med anledning av det anförda avstyrker utskottet motion 2012/13: Ub495 (S) yrkande 14.

Valfrihet inom vuxenutbildningen

Utskottet kan konstatera att det med stöd av skollagen (2010:800) finns möjlighet för kommuner och landsting att lägga ut hela eller delar av den kommunala vuxenutbildningen på entreprenad. Det framgår vidare att också den myndighetsutövning som hör till en lärares undervisningsuppgift får överlämnas. Av förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning framgår bl.a. att tillstånd att sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg och intyg får ges till en enskild utbildningsanordnare för utbildning motsvarande kommunal vuxenutbildning. Skolinspektionen beslutar om tillstånd att lämna över sådana uppgifter.

Utskottet anser att en mångfald av utbildningsanordnare är en viktig förutsättning för att den enskilde ska kunna erbjudas den utbildning han eller hon efterfrågar. Införandet av s.k. betygsrätt, dvs. möjligheten att överlämna viss myndighetsutövning till enskilda utbildningsanordnare, är en viktig komponent i detta sammanhang.

Utskottet vill även framhålla att Sfi-pengsutredningen (U 2011:05) genom tilläggsdirektiv fått i uppdrag att utreda hur en ökad valfrihet inom hela komvux kan åstadkommas. I uppdraget ingår att analysera konsekvenserna av en sådan ökad valfrihet för individ och utbildningsanordnare (dir. 2013:10). Sfi-pengsutredningen ska redovisa sitt uppdrag den 1 oktober 2013. Utskottet anser inte att det pågående utredningsarbetet bör föregripas.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub396 (M).

Särskilda utbildningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. skötarutbildning inom psykiatri, riktad utbildning inom gruvnäring och vård och omsorg samt yrkeshögskoleutbildningens dimensionering och kvalitet.

Jämför reservation 3 (V).

Motionerna

Skötarutbildning inom psykiatri

I kommittémotion 2012/13:So268 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 5 föreslås en ny skötarutbildning inom ramen för yrkeshögskolan. Syftet är enligt motionärerna att kunna förse psykiatrin med personal med tillräcklig utbildning och att säkra tillräckliga kunskaper hos den befintliga personalen. Vidare framhålls att redan anställd personal bör få möjlighet till validering och att genomgå utbildningen parallellt med arbetet.

Riktad utbildning inom gruvnäring, vård och omsorg

I motion 2012/13:Ub235 av Leif Pettersson och Maria Stenberg (båda S) begärs ett tillkännagivande om riktad utbildning inom gruvnäring, vård och omsorg. Motionärerna framhåller att Norrbotten skulle kunna bli ett försökslän där utbildning anordnas med företag och offentlig sektor som medintressenter.

Yrkeshögskoleutbildningens dimensionering och kvalitet m.m.

I motion 2012/13:Ub277 av Clas-Göran Carlsson m.fl. (S) betonas att det behövs en översyn av yrkeshögskoleverksamheten med avseende på resurser, tillståndstider, kvalitet, utvärdering, samspel med branschorganisationer samt resultatuppföljning i form av anställningsbarhet.

I motion 2012/13:Ub299 av Suzanne Svensson m.fl. (S) framhåller motionärerna att fördelningen av platser inom yrkeshögskolan under senare år har skett utifrån kriterier som bidrar till att storstadsregionerna blir vinnare och landsbygden förlorare. Motionärerna menar därför att regeringen bör överväga en långtidsplanering för utbyggnad av yrkeshögskoleutbildningar och se över kriterierna för fördelning av platser så att hela landet får goda utvecklingsmöjligheter.

I motion 2012/13:Ub357 av Pia Nilsson (S) föreslås ett förändrat regelverk för anordnande av yrkeshögskoleutbildningar. Enligt nuvarande regelverk beviljas ansökningar om att anordna yrkeshögskoleutbildningar med en till två starter, därefter sker ett s.k. omsök av att anordna samma utbildning om efterfrågan föreligger. Ansökningsförfarandet är då lika omfattande som vid en helt ny ansökan. Enligt motionären skulle ett sådant förfarande kunna förenklas genom att utbildningsanordnaren och ledningsgruppen, där arbetsgivarna enligt 4 kap. förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan ska ingå, kan påvisa att de tidigare studenterna har rekryterats till arbetsmarknaden.

Utskottets ställningstagande

Skötarutbildning inom psykiatri

Vad gäller skötarutbildning inom psykiatri var både utredningen Nationell psykiatrisamordning i sitt slutbetänkande (SOU 2006:100) och Socialstyrelsen av den uppfattningen att det fanns ett stort behov av gemensam grundutbildning för baspersonal inom psykiatri och socialtjänst (Kompetenssatsning – personal som i sitt arbete kommer i kontakt med personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning, Socialstyrelsen 2010, s. 8). Det utgjorde en grund för regeringens beslut att avsätta medel för bl.a. utbildningssatsningar (prop. 2008/09:1 utg.omr. 9). Förutom satsningar på högskoleutbildningar har ett statsbidrag getts till kommuner och landsting för att förstärka kompetensen hos personal som i sitt arbete kommer i kontakt med personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktions-

nedsättning. Utskottet noterar att Socialstyrelsen redogör för hur detta stöd har lett till omfattande utbildningsinsatser i hela landet och att kompetensen hos personalen har stärkts (Lägesrapport 2011, Socialstyrelsen, s. 6).

När det gäller behovet av grundutbildning för baspersonal uppvaktade Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) i januari 2009 regeringen med en framställan om att Skolverket borde ges i uppdrag att ta fram en eftergymnasial påbyggnadsutbildning med nationell kursplan (SKL dnr 09/0023).¹ Regeringen beslutade att lämna framställan utan åtgärd mot bakgrund av att Myndigheten för yrkeshögskolan enligt lag och förordning har uppdraget att beakta den typ av behov som begäran avser (regeringsbeslut U2009/137/SV m.fl.). SKL uppvaktade därför Myndigheten för yrkeshögskolan (Yh-myndigheten) med en begäran om framställan av föreskrifter för en nationell kursplan för skötare inom psykiatri och socialtjänst.² Yh-myndigheten avslög SKL:s begäran (YH 2010/528) och anförde som skäl för beslutet att det i 2 kap. 8 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan anges att för utbildningar med inriktning som kräver nationellt likvärdigt innehåll får myndigheten meddela föreskrifter om vilka kunskaper, färdigheter och kompetenser som alla studerande ska ha uppnått vid utbildningens slut. I beslutet anfördes att myndigheten däremot inte har någon möjlighet att besluta det detaljerade utbildningsinnehållet. Som grund för tolkningen refererade Yh-myndigheten till Beslut om föreskrifter för utbildningar inom yrkeshögskolan som kräver nationellt likvärdigt innehåll (YH 2011/877). I detta beslut anges i sin tur att det närmare utbildningsinnehållet får avvika, då myndighetens föreskrifträtt inte kan anses omfatta en detaljreglering av innehållet på de utbildningar som berörs av paragrafen. Vidare anfördes att signifikant för yrkeshögskolan är att dess utbildningar syftar till att möta arbetsmarknadens behov av en viss kompetens. Lokala eller regionala behov kan se olika ut och motivera avvikelser i utbildningars innehåll. Det finns även yrkesroller som i grunden är desamma, men som har flera inriktningar (YH 2011/877).

Utskottet behandlade och avstyrkte ett motionsyrkande om en skötarutbildning inom ramen för yrkeshögskolan under förra riksmötet. Emellertid framhöll utskottet att det förutsatte att frågan löses (bet. 2011/12:UbU7 s. 15–16). Sedan utskottets tidigare behandling har regeringen beslutat om en ändring i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Syftet med ändringen var enligt uppgift från Utbildningsdepartementet att förtydliga regelverket och möjliggöra för Yh-myndigheten att i fråga om utbildningar med inriktning som kräver nationellt likvärdigt innehåll meddela föreskrifter om kursers specifika innehåll. Enligt uppgift från Yh-myndigheten anser sig myndigheten nu ha stöd för att, efter att ha hört företrädare för berörda myndigheter och organisationer, meddela sådana föreskrifter som myndig-

¹ Även Nätverket samverkan för psykisk hälsa och Svenska psykiatriföreningen för skötare lämnade in en framställan.

² Även Nationell samverkan för psykisk hälsa, Svenska Kommunalarbetareförbundet samt Svenska psykiatriförbundet för skötare inkom med samma framställan.

heten inte tidigare ansåg sig ha stöd för att meddela. Utskottet kan därigenom konstatera att det förefaller finnas förutsättningar för en lösning i denna fråga och kommer att följa frågan.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion 2012/13:So268 (V) yrkande 5.

Riktad utbildning inom gruvnäring, vård och omsorg

När det gäller yrkanden om specifika utbildningar har utskottet tidigare uttalat (bl.a. i bet. 2011/12:UbU7 s. 14–15) att intressenter får skicka in ansökningar till Yh-myndigheten som i sin tur gör en bedömning utifrån bl.a. arbetsmarknadens behov av den utbildning som föreslås.

Utskottet vidhåller detta och avstyrker motion 2012/13:Ub235 (S).

Yrkeshögskoleutbildningens dimensionering och kvalitet m.m.

När det gäller dimensionering av yrkeshögskoleutbildning finns bestämmelser om bl.a. förutsättningarna för att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Det krävs bl.a. att utbildningen svarar mot behov av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet som inte tillgodoses genom en utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller en utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Det framgår också att Yh-myndigheten beslutar om huruvida en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan. Beslutet ska avse en viss tid (1 kap. 3–4 §§).

Av regleringsbrevet för 2013 avseende Yh-myndigheten framgår bl.a. att myndigheten ska redovisa vidtagna åtgärder för att utbildningar inom yrkeshögskolan ska svara mot behov av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet, vidtagna åtgärder för att inom yrkeshögskolan utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom smala yrkesområden och hur arbetsmarknadsråd, andra intressenter i arbetslivet och myndigheter har involverats i arbetet med dessa uppgifter. Det framgår också att myndigheten ska redovisa vilka insatser myndigheten har genomfört så att fördelningen av statligt stöd bidrar till en stabil dimensionering av utbildningsverksamheten med ett långsiktigt balanserat resursutnyttjande.

I budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 147–148) redovisar regeringen resultaten för yrkeshögskoleutbildningen. Yrkeshögskoleutbildningar eller kvalificerade yrkesutbildningar fanns 2011 för första gången i Sveriges samtliga län. Storstadslänet hade liksom tidigare år flest pågående utbildningar. Totalt inkom drygt 1 100 ansökningar om att anordna yrkeshögskoleutbildningar till Yh-myndigheten under 2011. Det är 27 procent fler än i 2010 års ansökningsomgång. Av ansökningarna beviljades 330 utbildningar exklusive de 19 som beslutats inom ramen för den särskilda satsningen på Västra Götaland, motsvarande ca 8 900 platser, att ingå i yrkeshögskolan och få statlig finansiering. Det motsvarar 29 procent av alla ansökningar i 2011 års ansökningsomgång.

Regeringen gjorde i budgetpropositionen för 2013 bl.a. följande beskrivning av måloppfyllelsen. Av de examinerade 2010 hade 86 procent arbete som sin huvudsakliga sysselsättning året efter avslutad utbildning. Det är en ökning med några procentenheter jämfört med dem som tog examen 2009. När det gäller utbildningens kvalitet anger regeringen att Yh-myndigheten under 2011 har utövat regelbunden tillsyn över 85 utbildningar; 216 utbildningar har granskats i samband med den inledande tillsynen vid starten av en utbildning. Tillsynen visade att två av tre utbildningar, 62 procent, ”i hög grad” uppfyllde uppställda kvalitetsmål, medan 28 procent uppfyllde kravet ”i huvudsak” och var tionde bedömdes uppfylla kravet ”i ringa mån”. Myndigheten konstaterar utifrån 2011 års granskningar att utbildningarna generellt håller hög kvalitet. Myndigheten har i sin granskning lagt stor vikt vid att kontrollera hur lärande i arbete (LIA) organiseras och genomförs; och i nästan 70 procent av besluten fanns inga kritikpunkter som avsåg LIA.

Utskottet finner sammantaget att regelverket för yrkeshögskoleutbildning fungerar mycket tillfredsställande, att utbildningarna håller hög kvalitet och att dimensioneringen av utbildningen är ändamålsenlig. Utskottet anser därför att det inte finns behov av något uttalande från riksdagen.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub277 (S), 2012/13:Ub299 (S) och 2012/13:Ub357 (S).

Validering och erkännande av yrkes- och utbildningskvalifikationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om validering och erkännande av yrkes- och utbildningskvalifikationer i gränsregioner.

Jämför reservationerna 4 (S, V) och 5 (S, MP, V).

Motionerna

Validering

I kommittémotion 2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 9 framhåller motionärerna att validering är ett viktigt instrument i det framtida livslånga lärandet. Vidare påtalas att metoderna för validering behöver utvecklas och kvalitetssäkras. För nationen är det viktigt att hela arbetskraften har en god generell grund att stå på och snabbt och flexibelt kan skaffa nya kunskaper anpassade till arbetslivets behov.

I kommittémotion 2012/13:A367 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 11 föreslås vidare att det införs ett nationellt valideringssystem som möjliggör för den som har utbildning eller arbetslivserfarenhet från ett annat land att få sin kompetens validerad i förhållande till den svenska arbetsmarknaden och det svenska utbildningssystemet.

Erkännande av yrkes- och utbildningskvalifikationer i gränsregioner m.m.

I motion 2012/13:Ub321 av Leif Jakobsson (S) föreslås att människor som utbildar sig för yrken i gränsregioner automatiskt borde få yrkesbevis i respektive land. Enligt motionären bör en sådan ordning tillämpas mellan de nordiska länderna.

Även i motion 2012/13:U329 av Anders Andersson m.fl. (KD, FP, MP, C) yrkande 3 framhålls det nordiska samarbetet i fråga om erkännande av yrkes- och utbildningskvalifikationer. Motionärerna anser att en viktig grund för att Norden ska kunna fungera är att en godkänd utbildning i ett land också godkänns i övriga nordiska länder. Därför föreslås en gemensam auktorisation av yrkesutbildningar.

Utskottets ställningstagande

Validering

Utskottet noterar inledningsvis att validering, enligt den definition som anges i 22 kap. 26 § skollagen (2010:800), är en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

I förordningen (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan anges att myndigheten ska vara behörig myndighet enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer, senast ändrat genom kommissionens förordning (EU) nr 13/2011, när det gäller att utfärda utbildningsbevis och andra handlingar för utbildningar inom yrkeshögskolan och de utbildningar inom yrkeshögskolan som bedrivs som uppdragsutbildningar (8 §). Myndigheten ska vidare ansvara för att samordna och stödja en nationell struktur för validering samt i samverkan med berörda myndigheter främja utbildningsväsendets och branschernas medverkan när strategier, metoder och information om valideringsområdet utvecklas (6 §).

Av regleringsbrevet för 2013 avseende Yh-myndigheten framgår att myndigheten särskilt ska redovisa åtgärder som har vidtagits och vilka resultat som har uppnåtts när det gäller arbetet med att samordna och stödja en nationell struktur för validering. I årsredovisningen för 2011 (dnr YH 2012/206), där motsvarande uppdrag i tidigare regleringsbrev redovisades, angav myndigheten att en studie för att utvärdera användningen av s.k. översiktlig kompetenskartläggning och behovet av stöd och verktyg

på området har genomförts. I årsredovisningen för 2011 angavs vidare att myndigheten har initierat nätverket Nationellt forum för validering som ska driva strategiska frågor inom validering. I nätverket ingår myndigheter och organisationer med koppling till valideringsfrågan, däribland Arbetsförmedlingen, Folkbildningsrådet och Skolverket.

I december 2009 gav regeringen Yh-myndigheten i uppdrag att initiera framtagandet av kriterier för validering och riktlinjer för kvalitetssäkring och dokumentation av valideringsinsatser (dnr U2009/7143/SV). I augusti 2012 presenterade myndigheten Kriterier och riktlinjer för validering av reell kompetens (dnr YH 2012/428). Dokumentet innehåller förutom kriterier också riktlinjer för validering, dokumentation och kvalitetssäkring som även innefattar övergripande processbeskrivning för validering av reell kompetens, processbeskrivning av individens väg genom en validering samt riktlinjer för bedömningsmetoder. Kriterierna och riktlinjerna för validering av reell kompetens är enligt Yh-myndigheten ett stöd i den nationella strukturen för validering, framtagna på uppdrag av regeringen, i syfte att stärka kvaliteten, öka likvärdighet och bidra till rättssäkerhet för individen.

Utskottet vill framhålla att validering är ett viktigt verktyg i det livslånga lärandet och följer med intresse Yh-myndighetens arbete med att samordna och stödja en nationell struktur för validering. Utskottet finner dock att befintliga uppdrag till Yh-myndigheten säkerställer en verksamhet med validering som svarar mot de behov som finns.

Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub495 (S) yrkande 9 och 2012/13:A367 (S) yrkande 11.

Erkännande av yrkes- och utbildningskvalifikationer i gränsregioner m.m.

Utbildningsutskottet kan inledningsvis konstatera att arbetet för att få till stånd ömsesidiga erkännanden av yrkes- och utbildningskvalifikationer i de nordiska länderna är en del i arbetet med att undanröja gränshinder. Gränshindersfrågor behandlades av utrikesutskottet under föregående riksmöte (bet. 2011/12:UU3). Utrikesutskottet betonade då att en av de viktigaste frågorna i det nordiska samarbetet är att underlätta för medborgare i de nordiska länderna att röra sig över gränserna. Utrikesutskottet anförde vidare att den ökade integrationen i Öresundsregionen väsentligt bidragit till att stärka tillväxten i området. För att områdets fulla potential ska kunna utnyttjas är det enligt utrikesutskottets mening väsentligt att arbetet med att undanröja gränshinder fortsätter (bet. 2011/12:UU3 s. 14).

Regeringen redogjorde för samarbetet under 2011 mellan de nordiska ländernas regeringar i skrivelsen Nordiskt samarbete 2011 (skr. 2011/12:90). Regeringen anförde att arbetet under året alltmer kommit att handla om gränshindersfrågor som har haft fortsatt hög prioritet i det nordiska samarbetet under 2011. Nordiskt gränshindersforum med representanter för de nordiska länderna och de självstyrande områdena har varit en viktig aktör i arbetet med att undanröja gränshinder. Många ministrar har i sam-

band med olika möten och kontakter under året diskuterat gränshinder med sina nordiska kolleger. Exempel på lösta gränshinder under året som regeringen framhöll i skrivelsen var bl.a. att det blivit lättare att få auktorisation för svenska undersköterskor i Danmark (skr. 2011/12:90 s. 4).

I budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16) anförde regeringen att den välkomnar och sluter upp bakom de initiativ som pågår inom det europeiska samarbetet om yrkesutbildning för att stärka mobiliteten och det livslånga lärandet. För närvarande fortgår ett intensivt arbete med att genomföra den europeiska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande (European Qualifications Framework, EQF) som antogs av Europaparlamentet och rådet 2008. Regeringen framhöll i propositionen att ett nationellt ramverk för kvalifikationer (National Qualifications Framework, NQF) är ett viktigt verktyg som kan tydliggöra nivårelationerna mellan de olika kvalifikationerna i Sverige och användas vid jämförelser med motsvarande system i andra länder samt därmed öka rörligheten för arbetstagare och studerande. År 2009 beslutade Europaparlamentet och rådet om ytterligare två rekommendationer: dels om att inrätta ett europeiskt stödssystem för meritöverföring inom yrkesutbildningen (European Credit System for Vocational Education and Training, ECVET), dels om en europeisk referensram för kvalitetssäkring av yrkesutbildning (European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training, EQAVET). ECVET syftar till att inrätta ett strukturerat system för meritöverföring, och EQAVET innehåller en uppmaning till länderna att arbeta för att kontinuerligt förbättra sina kvalitetssäkringssystem. Av budgetpropositionen framgår vidare att Yh-myndigheten sedan den 1 juli 2009 är nationell samordningspunkt för EQF och att Skolverket har i uppdrag att samordna införandet av ECVET i Sverige (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 76 och 152–153).

Av regleringsbrevet för 2013 avseende Skolverket framgår att verket regelbundet ska ta initiativ till informations- och erfarenhetsutbyte mellan de myndigheter som ansvarar för olika EU-verktyg för utveckling av yrkesutbildning och mobilitet (EQAVET, ECVET, EQF och Europass). Dessa myndigheter är förutom Skolverket också Skolinspektionen, Yh-myndigheten och Universitets- och högskolerådet. Utskottet anser att genomförandet av ECVET och EQAVET kommer att stärka både mobilitet och kvalitet inom Sveriges och andra medlemsstaters yrkesutbildning och stimulera det livslånga lärandet.

Utskottet ser sammantaget positivt på de många insatser som genomförs inom ramen för det nordiska samarbetet och på EU-nivå för att undanröja gränshinder och underlätta mobilitet och erkännande av kvalifikationer. Utskottet menar att dessa inte bör föregripas och att det därför inte finns skäl för något ställningstagande från riksdagen.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub321 (S) och 2012/13:U329 (KD, FP, MP, C) yrkande 3.

Utbildning i svenska för invandrare (sfi)

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kvalitets- och organisationsfrågor inom sfi samt sfi i arbetslivet och för företagare.

Jämför reservationerna 6 (S), 7 (MP) och 8 (V).

Motionerna

Kvalitets- och organisationsfrågor inom sfi

I kommittémotion 2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 10 framhålls att dagens utbildning i svenska för invandrare (sfi) behöver utvärderas. Motionärerna menar att dagens utbildning inte är tillräckligt anpassad till människors förkunskaper. Motionärerna anser vidare att undervisningen i sfi på ett mer ingående sätt måste kombineras med praktik och arbetslivsorientering. I motionen betonas också behovet av att erbjuda fler studerande svenskundervisning på sitt modersmål, att kommunerna ska erbjuda ett kontinuerligt intag av studerande och erbjuda flexibla studietider.

I partimotion 2012/13:A393 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 10 framhålls behovet av en förbättrad organisation för sfi. Motionärerna anser bl.a. att möjligheterna för studerandeinflytande inom sfi måste stärkas, att tillgången till information på elevernas modersmål måste förbättras och att utbildningsanordnare behöver ge bättre information om elevers rättigheter och möjligheter inom sfi. I motionen betonas vidare att fasta grupper i sfi bör möjliggöras eftersom det blir lättare för lärare att bedriva utvecklande och målinriktad undervisning med en och samma grupp. Dessutom anser motionärerna att alla elever ska få läsa åtminstone till nivån för nationella provet eftersom det skulle innebära att fler nyanlända får möjlighet till vidare studier eller ett utvecklande arbete.

I kommittémotion 2012/13:Sf352 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkande 17 föreslås att sfi, för att höja kvaliteten, ska kunna läsas i kombination med praktik, arbetslivsorientering, validering, annan utbildning eller förvärvsarbete. Motionärerna vill särskilt utveckla sfi med yrkesinriktning, komma till rätta med den bristande kontinuiteten både för den undervisande läraren, för gruppen och för den enskilde samt se över den studieekonomiska situationen för de sfi-studerande och återinföra timersättningen för sfi.

I motion 2012/13:Ub270 av Yilmaz Kerimo (S) framhålls att varvad sfi-undervisning med praktik bör gälla i landets alla kommuner och att regeringen bör se över möjligheterna att införa en mer enhetlig nationell standard för utbildningen i sfi.

Sfi i arbetslivet och för företagare

I motion 2012/13:Ub334 av Margareta B Kjellin (M) begärs ett tillkännagivande om att integrera sfi i arbetslivet, och särskilt i omvårdnadssektorn där behovet är stort.

I motion 2012/13:N238 av Annelie Enochson (KD) yrkande 3 framhålls att möjligheterna för invandrare att starta företag bör förbättras. Vidare föreslår motionären att invandrare erbjuds undervisning i svenska för företagare i olika branscher och relevant utbildning om lagar och regelverk för respektive bransch.

Utskottets ställningstagande

Kvalitets- och organisationsfrågor inom sfi

Utskottet vill inledningsvis understryka att kvaliteten på sfi-undervisningen är en mycket angelägen fråga.

I budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16) redovisas en rad reformer som genomförts i syfte att höja kvaliteten och förbättra likvärdigheten i utbildning i sfi. Reformerna omfattar läraryft för sfilärare, konkretiserade mål för sfi och införande av nationella slutprov, sfi-bonus, förstärkt nationell inspektion av sfi och s.k. betygsrätt för folkhögskolor som ger individen en möjlighet att studera sfi vid en folkhögskola i stället för hos en kommunal anordnare. I budgetpropositionen föreslogs därtill att resurser skulle tillföras för att hantera nationella prov i sfi.

Den nya skollagen började tillämpas i fråga om sfi den 1 juli 2012 med bl.a. ett stärkt individperspektiv. En ny betygsskala har också inrättats som förtydligar kunskapskraven. Vidare pågår en översyn av den kommunala vuxenutbildningen på grundläggande nivå. Många med annan språkbakgrund än svenska deltar i sådan undervisning trots att de ofta ligger på en högre utbildningsnivå. Utredningen ska analysera orsaker till den stora andelen elever med hög tidigare utbildning och vid behov föreslå åtgärder för att effektivisera utbildningen för denna målgrupp. Utredningen ska vidare analysera hur det nuvarande studiemedelssystemet fungerar för studerande på grundläggande nivå och vid behov föreslå förändringar i syfte att förbättra förutsättningarna för studerande att fullfölja utbildningen (dir. 2011:92).

Regeringen anförde vidare i budgetpropositionen att den avser att fortsätta arbetet med att höja kvaliteten och genomströmningen inom sfi. Mot bakgrund av problem med bristande flexibilitet och individanpassning i utbildningen har regeringen tillsatt en särskild utredare som ska föreslå hur valfrihet och individuell anpassning kan ökas inom utbildningen, bl.a. genom ett system med sfi-peng (dir. 2011:81, 2012:82, 2012:130, 2013:10). Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2013. Utredarens förslag ska syfta till att valfrihet och individuell anpassning förstärks, bl.a. genom att den som vill delta i sfi ges möjlighet att välja den anordnare

som bäst svarar mot de egna behoven. I januari 2013 vidgades uppdraget till att bl.a. handla om huruvida utbildning i svenska språket för vuxna invandrare i framtiden bör ske inom kommunal vuxenutbildning i stället för i sfi som egen skolform samt om hur utbildningen i svenska språket bättre kan anpassas till de mål som den enskilde har med sina studier, exempelvis genom att inrätta studie- och yrkesförberedande spår inom utbildningen (dir. 2013:10).

I och med riksdagens behandling av budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113) har ett tillfälligt statsbidrag för kvalitetshöjande insatser inom sfi inrättats. Satsningen omfattar 50 miljoner kronor under 2013 och beräknas omfatta lika mycket 2014 och 2015. Statsbidraget ska kunna sökas av huvudmän för insatser som bidrar till ökad kvalitet och individanpassning av utbildningen, t.ex. genom fler undervisningstimmar per dag eller ökad möjlighet att kombinera sfi med samhällsinformation, arbetslivsorientering, entreprenörskap, praktik eller annan utbildning.

Vad gäller timersättning för sfi fanns det fram till 1998 inom studiestödsystemet en möjlighet att få sådan för deltagande i sfi på grund av förlorad arbetsinkomst. I budgetpropositionen för 1998 (prop. 1997/98:1 utg.omr. 15) föreslog regeringen att timersättningen skulle avskaffas. I propositionen framhölls att nyanlända flyktingar och andra invandrare ofta deltar i sfi innan förvärvsarbete blir aktuellt. För kostnader i samband med flyktingmottagandet får kommunerna ett särskilt statsbidrag. Bidraget utgör ersättning för bl.a. försörjningsstöd till flyktingarna under en introduktionsperiod. De invandrare som deltar i sfi och som inte omfattas av flyktingmottagandet har i många fall vistats i Sverige under flera år och borde, framhöll regeringen, erbjudas samma studiestöd som övriga vuxenstuderande. Utskottet delade regeringens uppfattning (bet. 1997/98:UbU2).

Utskottet noterar att det har vidtagits och alltjämt pågår en lång rad satsningar och åtgärder inom sfi, att regelverket för sfi i flera hänseenden nyligen ändrats och att en utredning om sfi-peng och en utredning om vuxenutbildning på grundläggande nivå har tillsatts. Utskottet anser inte att det pågående arbetet bör föregripas. Vidare behandlades ett motionsyrkande om återinförande av timersättning för sfi under riksmötet 2009/10. Utskottet ansåg då att de skäl som angavs när den speciella timersättningen togs bort fortfarande var giltiga (bet. 2009/10:UbU12 s. 10). Utskottet har samma uppfattning i dag.

Mot bakgrund av ovanstående avstyrker utskottet motionerna 2012/13: Ub270 (S), 2012/13:Ub495 (S) yrkande 10, 2012/13:Sf352 (V) yrkande 17 och 2012/13:A393 (MP) yrkande 10.

Sfi i arbetslivet och för företagare

När det gäller motionsyrkanden om bl.a. sfi i arbetslivet vill utskottet framhålla att riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113) innebär att ett till-

fälligt statsbidrag för kvalitetshöjande insatser inom sfi har inrättats (se även ovan). Statsbidraget ska kunna sökas av huvudmän för insatser som bidrar till ökad kvalitet och individanpassning av utbildningen, t.ex. genom fler undervisningstimmar per dag eller ökad möjlighet att kombinera sfi med samhällsinformation, arbetslivsorientering, entreprenörskap, praktik eller annan utbildning.

Vad gäller frågan om sfi kombinerad med yrkespraktik vill utskottet framhålla att regeringen genomfört ändringar av villkoren för statsbidrag som möjliggör för Myndigheten för yrkeshögskolan att vid sin fördelning av statsbidrag ta hänsyn till om utbildningsanordnaren erbjuder svenska med yrkesinriktning. Detta språkstöd kan, enligt utskottet, göra det möjligt för personer med utländsk bakgrund att tillgodogöra sig utbildning på samma villkor som andra genom att den studerande får verktyg för att kunna behärska det fackspråk som behövs i arbetslivet. I direktivet till utredningen om ökad valfrihet och individuell anpassning av utbildning i svenska för invandrare ingår också uppdraget att redovisa omfattningen och kvaliteten när det gäller sfi kombinerad med yrkesutbildning eller praktik samt att föreslå åtgärder för att stimulera ett ökat utbud av sådan sfi. Utredningen ska redovisas senast den 2 april 2013.

Utskottet konstaterar att det dels pågår flera insatser för att förbättra individanpassning av sfi, vilket möjliggör att sfi vid behov kan kombineras med t.ex. yrkespraktik, dels pågår en utredning om sfi kombinerat med yrkesutbildning m.m. Utskottet ser positivt på dessa insatser och anser inte att riksdagen bör föregripa dem eller den tillsatta utredningen.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2012/13:Ub334 (M) och 2012/13:N238 (KD) yrkande 3.

Motioner som bereds förenklad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsyrkanden (S, KD) om vuxenutbildning som tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen behandlade under föregående riksmöte.

Utskottets ställningstagande

I detta betänkande behandlas ett antal motionsförslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet behandlade under riksmötet 2011/12 och som riksdagen avlog i enlighet med utskottets förslag (bet. 2011/12:UbU7). Utskottet ser ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därför motionerna 2012/13:Ub229 (S), 2012/13:Ub254 (S), 2012/13:Ub288 (S), 2012/13:Ub312 (KD), 2012/13:Ub409 (S), 2012/13:Ub421 (KD) och 2012/13:A223 (KD) yrkandena 2–4.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Övergripande om vuxenutbildningen, punkt 1 (S)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Cecilia Dalman Eek (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 1, 2, 8, 13 och 14 samt

avslår motionerna

2012/13:Ub261 av Jonas Gunnarsson m.fl. (S) yrkandena 2–4,

2012/13:Ub286 av Börje Vestlund m.fl. (S) yrkande 3,

2012/13:Ub377 av Sven-Erik Bucht (S) och

2012/13:Ub396 av Mats Gerdau och Helena Bouveng (båda M).

Ställningstagande

Utbildning är inte något man får en gång som ung och förvaltar tills man blir gammal. Företag och organisationer behöver kompetenta medarbetare, i ständig utveckling. Det kräver investeringar i kompetensutveckling, yrkesutbildning och vuxenutbildning. Det är en ekonomisk fråga om Sveriges konkurrenskraft, men lika mycket en ideologisk fråga om människans rätt till kunskap, utveckling och därmed frihet. Vi sänker inte människors pris – vi ger alla möjligheten att höja sitt värde.

Vi ser vuxenutbildning som en möjlighet till personlig utveckling genom utbildning och bildning som öppnar för vidare studier. Vi ser också vuxenutbildningens viktiga roll i att erbjuda utbildning och bildning som svarar mot arbetsmarknadens och näringslivets behov samt i att vara en motor för kompetensutveckling för vuxnas lärande i arbetsituationer eftersom behovet av uppdaterad kunskap är stor i dagens arbetsmiljöer.

Inte minst är vuxenutbildning viktig för att den ger människor kompetens att vara aktiva samhällsmedborgare som tillvaratar sina rättigheter och fullgör sina skyldigheter.

Den kommunala vuxenutbildningen finns i stort sett i varje kommun och är därför nära medborgarna, den ger samma kompetens och behörighet som ungdomsskolan och ger därför vuxna möjlighet att komplettera sin tidigare utbildning eller skaffa sig ny kompetens. Den har, när den fungerar som bäst, en flexibel organisation som inte är knuten till terminer och läsår och kan därför anpassas till samhällets, näringslivets och individens behov med kombinationer av olika utbildningar, utbildningsnivåer, närundervisning och distansundervisning.

Globaliseringen ökar den internationella konkurrensen och ställer allt högre krav på svenskt näringsliv och svensk arbetsmarknad. Den vuxna befolkningen måste därför ständigt uppdatera sin kompetens. En stor utmaning vi har i Sverige i dag är att ett betydande antal personer i arbetsför ålder saknar gymnasieutbildning, något som kraftigt försvårar möjligheten att få arbete eller att byta arbete om man inte längre trivs med sitt jobb. Även ungdomsarbetslösheten, oavsett vilket mått som används, är mycket hög och har ökat under de senaste fem åren, och också bland unga har långtidsarbetslösheten ökat.

En annan utmaning är den demografiska utvecklingen. En åldrande befolkning medför stora pensionsavgångar som måste ersättas och allt större vårdbehov. Ungdomsskolan klarar inte att fylla luckorna och det kommer att uppstå stor arbetsbrist inom en rad sektorer, inte minst inom vård och omsorg, om inte även den vuxna befolkningen får kompetens för de jobb som finns. Det gäller inte minst nyanlända i befolkningen som oavsett en kort eller lång utbildningsbakgrund snabbare behöver få tillgång till såväl språkutbildning, yrkesutbildning som akademisk utbildning.

Rätten till arbete är tätt sammankopplad med möjligheten till utbildning, och den är helt avgörande för både vår framtida konkurrenskraft som land och varje individs möjlighet att forma sitt eget liv. Därför är investeringar i utbildning både en ekonomisk och en ideologisk fråga, och det är den som ska föra Sverige framåt. Oavsett om man söker arbete eller vill utvecklas i arbetslivet ska man alltid veta att ett livslångt lärande är fullt möjligt – och tillgängligt för alla.

Den demografiska utmaningen är stor och kompetensutveckling av anställda gör oerhört mycket för att människor ska kunna och vilja arbeta längre, vilket är viktigt för att kunna finansiera framtidens välfärd. I dag blir människor arbetslösa för att jobben förändras: kompetensutveckling kan förhindra det.

Det handlar om den svenska konkurrenskraften. För att stärka vår ställning på den globala marknaden måste vi lära snabbare än konkurrenterna. Kompetens är det enskilt viktigaste som företag pekar på när de pratar om konkurrenskraft. Vi behöver se över individens möjligheter till finansiering av det livslånga lärandet.

Validering är ett viktigt instrument i det framtida livslånga lärandet, och metoderna för validering behöver utvecklas och kvalitetssäkras. För nationen är det viktigt att hela arbetskraften har en god generell grund att stå på och snabbt och flexibelt kan skaffa nya kunskaper anpassade till arbetslivets behov.

Under de riktade satsningarna mot yrkesvux har vi sett många goda exempel där olika aktörer samverkat och där resultatet har blivit mycket bra för såväl individ som samhälle och näringsliv. Vi menar att fler sådana statliga styrningsmekanismer, som t.ex. att olika aktörer ska samverka för att få resurser, är rätt väg att gå.

Vi behöver få bättre kontroll över om de statliga resurser som avsätts till vuxenutbildning också bidrar till att uppfylla våra mål om livslångt lärande. Kommunerna får statliga medel för grundläggande vuxenutbildning och gymnasial vuxenutbildning, men bilden över vad kommunerna erbjuder är för dålig. Vi behöver därför med hjälp av Skolinspektionen följa upp vuxenutbildningsinsatser på ett mer ingående sätt än vad som görs i dag.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad som här anförs.

2. Riktade insatser och utbyggd vuxenutbildning, punkt 2 (S, V)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Rossana Dinamarca (V) och Cecilia Dalman Eek (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkandena 4 och 11.

Ställningstagande

Vi behöver utbildning som främjar rörlighet och flexibilitet: arbetsmarknadsutbildning, vuxenutbildning och kompetensutveckling. Fler ska våga och kunna ta nya steg i arbetslivet, våga släppa taget om det gamla och kliva in i någonting nytt. Genom en konsekvent satsning på människors kompetens kan arbetslösheten bekämpas. Det handlar om yrkesutbildning och högskoleutbildning för att möta arbetsmarknadens behov men också om nya utbildningschanser för alla som hamnat långt från arbetsmarknaden. Rejåla resurser måste satsas på alla de ungdomar som tillåtits misslyckas i skolan för att de ska nå gymnasiekompetens och ett varaktigt

jobb. Det behövs också riktade insatser mot de grupper som inte tar del av vidareutbildning i arbetslivet. Det kan handla om uppsökande verksamhet med information och insatser för att motivera människor att läsa vidare.

Med den nya gymnasieskola vi är mitt inne i har ambitionerna på yrkesprogrammen sänkts genom att kunskapskraven i svenska och engelska blivit lägre. Vi anser att det är helt fel väg att gå. Fler, inte färre, måste få de kunskaper som är så viktiga för både individens och landets framtid. Eftersom inte alla gymnasieutbildningar i dag automatiskt ger högskolebehörighet ställs de enskilda ungdomarna inför kravet att läsa utökat program eller att läsa in en högskolebehörighet efteråt. När regeringen valt att dra ned antalet platser i vuxenutbildningen samtidigt som fler personer kan förväntas behöva läsa in sin behörighet inom vuxenutbildningen riskerar det att konkurrera ut andra som vill studera.

Ett annat problem som kan uppstå med de taktiska val ungdomar kommer att göra i och med den nya gymnasieskolan är att de kan välja ett teoretiskt program men att de i vuxen ålder kan vilja omskola sig och gå ett yrkesinriktat program. Det krävs att vi då har en väl utbyggd vuxenutbildning som inte stoppar människors vilja till omskolning. Vi behöver därför se över allas möjligheter att läsa in en yrkesutbildning, oavsett vad man tidigare läst.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad som här anförs.

3. Särskilda utbildningar, punkt 3 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:So268 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 5 och avslår motionerna

2012/13:Ub235 av Leif Pettersson och Maria Stenberg (båda S),

2012/13:Ub277 av Clas-Göran Carlsson m.fl. (S),

2012/13:Ub299 av Suzanne Svensson m.fl. (S) och

2012/13:Ub357 av Pia Nilsson (S).

Ställningstagande

Det finns ett stort behov av en grundutbildning för skötare inom psykiatrin, något som bl.a. framhållits av Sveriges Kommuner och Landsting. Inom den s.k. baspersonalen på psykiatriområdet – bland dem finns både skötare inom landstingets psykiatriska vård och kommunal personal inom boendestöd och dagverksamhet – saknar många en omvårdnadsutbildning. Vad gäller dem som ändå har omvårdnadsutbildning är det tyvärr så att

den utbildning som finns i dag inom ramen för gymnasieskolan och den eftergymnasiala utbildningen saknar många av de aspekter som kan bli aktuella i yrkeslivet inom psykiatrin.

En liknande situation vad gäller kompetens inom den somatiska vården hade varit helt otänkbar. En kompetenssatsning på personalen är helt nödvändig för att säkra en god vardag och vård för personer med psykiska problem, sjukdomar och funktionsnedsättningar. Valfärden ska omfatta alla medborgare, men dessa kvinnor och män är på många sätt bland de mest utsatta i dagens samhälle.

En del av regeringens psykiatrisatsning är ett kompetensutvecklingsstöd riktat mot personal inom psykiatrin. Detta är förstås bra och helt nödvändigt. Detta är dock inte tillräckligt för att möta de stora behov av grundläggande utbildning som finns nu och i framtiden.

Jag föreslår därför en ny skötarutbildning inom ramen för yrkeshögskolan för att man ska kunna förse psykiatrin med personal med tillräcklig utbildning och för att säkra tillräckliga kunskaper hos den befintliga personalen.

Den redan anställda personalen ska förstås få möjlighet till validering och kan genomgå utbildningen snabbare och parallellt med att man arbetar.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad som här anförts.

4. Allmänt om validering och erkännande av yrkes- och utbildningskvalifikationer, punkt 4 (S, V)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Rossana Dinamarca (V) och Cecilia Dalman Eek (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 9 och avslår motionerna

2012/13:U329 av Anders Andersson m.fl. (KD, FP, MP, C) yrkande 3 och 2012/13:Ub321 av Leif Jakobsson (S).

Ställningstagande

Validering är ett viktigt instrument i det framtida livslånga lärandet, och metoderna för validering behöver utvecklas och kvalitetssäkras. För nationen är det viktigt att hela arbetskraften har en god generell grund att stå på och snabbt och flexibelt kan skaffa nya kunskaper anpassade till arbetslivets behov.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad som här anförts.

5. Ett nationellt valideringssystem, punkt 5 (S, MP, V)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP), Rossana Dinamarca (V) och Cecilia Dalman Eek (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:A367 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 11.

Ställningstagande

Traditionellt är det oftast formella betyg som har hög status för att mäta kunskaper och kompetens. Det är problematiskt för personer som fått sin utbildning eller har arbetslivserfarenhet från andra länder.

För dem som har invandrat till Sverige kan validering vara ett bra sätt att tillgodoräkna sig utbildning från ett annat land och undersöka och verifiera hur kompetensen uppfyller svenska utbildningskrav. Validering kan också vara en metod för att tillgodoräkna sig yrkeskunskaper i en utbildningsprocess.

I dag används olika metoder i olika delar av landet vid validering av utländska examina och yrkeskunskaper, exempelvis är Göteborgs kommun mycket framgångsrik i sitt valideringsarbete. Samtidigt tvingas alltför många människor vänta orimligt länge på att få sina färdigheter validerade. Det är oacceptabelt att möjligheterna till validering varierar över hela landet.

Ett effektivt valideringssystem måste säkerställa kvalitet, legitimitet och likvärdighet för att få genomslag och erkännas som metod. Den sökandes rättssäkerhet måste garanteras genom tydliga kriterier vid valideringen. Det är viktigt både för att den sökande ska kunna överklaga och för att den som svarar för valideringen ska kunna ge ett korrekt besked.

Vi föreslår att det införs ett nationellt valideringssystem som möjliggör för den som har utbildning eller arbetslivserfarenhet från ett annat land att få sin kompetens validerad i förhållande till den svenska arbetsmarknaden och det svenska utbildningssystemet.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad som här anförs.

6. Utbildning i svenska för invandrare (sfi), punkt 6 (S)

av Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Cecilia Dalman Eek (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 10 och avslår motionerna

2012/13:Sf352 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 17,

2012/13:Ub270 av Yilmaz Kerimo (S),

2012/13:Ub334 av Margareta B Kjellin (M),

2012/13:N238 av Annelie Enochson (KD) yrkande 3 och

2012/13:A393 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 10.

Ställningstagande

Dagens utbildning i svenska för invandrare behöver utvärderas. I dag är inte utbildningen tillräckligt anpassad till människors förkunskaper. Många verkar hamna fel i systemet, de läser på för låga nivåer, t.ex. gymnasiekurser trots att de har högskoleexamen från hemlandet, vilket i onödan förse- nar arbetsmarknadsinträdet. Modern teknik behöver också användas i större utsträckning.

Vi menar att det är högprioriterat att investera i kompetensutveckling för lärare som undervisar i svenska för invandrare eftersom en mycket stor andel av lärarna saknar ämneskompetens i ämnet svenska som andraspråk. Behörighetskravet är dessutom för lågt satt och bör höjas.

Utbildningen i svenska för invandrare måste på ett mer ingående sätt kombineras med praktik och arbetslivsorientering. Det är också på tiden att kraftfulla åtgärder sätts in för att organiseringen av validering av betyg och kompetens och annan utbildning verkligen sker så att människor slipper läsa om det de en gång redan läst. Det är slöseri med både människors tid och samhällets resurser.

En kraftfull satsning på att erbjuda fler studerande svenskundervisning på sitt modersmål behövs och skrivningarna om modersmålets betydelse i läroplan och kursplan behöver stärkas. Kommunerna ska erbjuda ett kontinuerligt intag av studerande och erbjuda flexibla studietider. Många som kommer till Sverige talar flera språk och är vana vid akademiska studier. Vi vill att det på några ställen i landet införs intensivkurser i svenska på högskola eller universitet för dem som önskar.

Vi avvisar bestämt tanken om att begränsa antalet terminer inom utbildning i svenska för invandrare. Det skulle innebära att de som har en längre väg att gå, exempelvis analfabeter, slussas ut i den kommunala vuxenutbildningen, där det inte blir lättare att anpassa undervisningen individuellt.

En viktig fråga för många invandrare som lämnat sfi och gått över till att läsa grundläggande vuxenutbildning handlar om den egna finansieringen av studierna. Många drar på sig mycket stora skulder då de tvingas ta lån för att läsa in svensk grundskolekompetens. Det är orimligt, menar vi, att vuxna ska behöva låna pengar inom studiemedelssystemet för att skaffa sig grundskolekompetens. Detta bör ses över.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad som här anförts.

7. Utbildning i svenska för invandrare (sfi), punkt 6 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:A393 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 10 och avslår motionerna

2012/13:Sf352 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkande 17,

2012/13:Ub270 av Yilmaz Kerimo (S),

2012/13:Ub334 av Margareta B Kjellin (M),

2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 10 och

2012/13:N238 av Annelie Enochson (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

I dag tvingas anordnarna av sfi inrätta stora grupper där nya elever anländer hela tiden, vilket gör det svårt att bedriva en målinriktad undervisning. De har ofta inte möjlighet att erbjuda modersmålsstöd eller särskilt stöd till elever med exempelvis läs- och skrivsvårigheter.

Sfi-undervisningen är i dag relativt individanpassad i och med de olika studienivåerna och möjligheterna att välja yrkesinriktade sfi-program, åtminstone i storstadsregionerna. Skolinspektionen pekar dock på att det behövs ytterligare individualisering genom att anordnarna bättre tar hänsyn till deltagarnas intressen och erfarenheter. En sådan individualisering bygger på de studerandes möjligheter att påverka sin utbildning, något som till stor del saknas i dag. Alla elever ska ha rätt att påverka sin utbildning; därför måste möjligheterna för studerandeinflytande inom sfi att stärkas. Tillgång till information på elevernas modersmål måste förbättras, och utbildnings-

anordnare behöver bli bättre på att uppmuntra deltagarna att förmedla åsikter och komma med förslag på innehåll i undervisningen samt ge bättre information om elevernas rättigheter och möjligheter inom sfi.

Det bör vara möjligt att införa fasta grupper i sfi, på det sätt som annan vuxenutbildning fungerar. Det blir lättare för lärare att bedriva utvecklande och målinriktad undervisning med en och samma grupp. Det skulle innebära att det fanns fasta startdatum för en viss nivå inom sfi och att den gruppen läser tillsammans fram till kurslut. Samtidigt måste intagningen av elever även fortsättningsvis ske ofta, för att inte fördröja starten för nyanlända.

”Arbetslinjen” tvingar ofta eleverna att avbryta studierna för att anta en praktikplats eller kort anställning, även om det innebär sämre språkutveckling. I många kommuner finns också den begränsningen att eleven måste läsa klart inom introduktionsersättnings tvåårsperiod, även om hen har gjort avbrott för föräldraledighet eller sjukdom. Jag anser att alla elever ska få läsa åtminstone till nivån för nationella provet, den nivå som man förväntas klara efter svensk grundskola. Det skulle innebära att fler nyanlända får möjlighet till vidare studier eller ett utvecklande arbete. Kommunerna ska ge alla elever möjlighet att läsa klart, oavsett om de har gjort avbrott för sjukdom eller föräldraledighet. Om eleven flyttar innan hen har läst färdigt ska ersättningen följa med till elevens nya studieort.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad som här anförs.

8. Utbildning i svenska för invandrare (sfi), punkt 6 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Sf352 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 17 och avslår motionerna

2012/13:Ub270 av Yilmaz Kerimo (S),

2012/13:Ub334 av Margareta B Kjellin (M),

2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 10,

2012/13:N238 av Annelie Enochson (KD) yrkande 3 och

2012/13:A393 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 10.

Ställningstagande

För att få till stånd den höjning av kvaliteten på flyktingmottagandet som är nödvändig måste avsevärda satsningar göras när det gäller utbildningen i svenska för invandrare (sfi). För att detta ska kunna ske behövs en tydli-

gare individualisering och fler undervisningstimmar per vecka. Sfi ska kunna läsas i kombination med praktik, arbetslivsorientering, validering, annan utbildning eller förvärvsarbete.

Jag är skarpt kritisk till regeringens syn på sfi. Jag menar att den bygger på osanna antaganden om att sfi-studerande bara ”sitter av tiden” för att kunna bli försörjda och på bristfällig statistik som gör det svårt att jämföra olika kommuners resultat. Varken treårsbegränsningen – som i en färsk utredning (SOU 2011:19) föreslås bli två år, vilket försämrar förutsättningarna än mer för nyanlända att lära sig språket – eller sfi-bonusen tar hänsyn till de olika förkunskaper människor som kommer hit har. Regeringen försvårar snarare utformandet av en tidsenlig sfi-utbildning som i enlighet med de integrationspolitiska målen ska ge de studerande möjlighet till aktiv delaktighet i samhälle och arbetsliv. Endast en mindre del av de anvisade pengarna för sfi-bonus har betalats ut. Regeringens sfi-bonus bör slopas.

Den enskilde studerande lastas helt för den otillräckliga kvaliteten på undervisningen. Jag menar att regeringens förslag bygger in ökade klyftor som sedan följer människor in i arbetslivet.

I stället bör sfi-utbildningen kvalitetssäkras, bl.a. när det gäller tillgången till varvad praktik och validering, fler lärarledda timmar och välutbildade sfi-lärare. Sfi med yrkesinriktning bör också utvecklas.

Vidare vill jag komma till rätta med den bristande kontinuiteten både för den undervisande läraren, för gruppen och för den enskilde. Den löpande intagningen är en faktor, en annan är att den studerande tvingas göra avbrott i studierna för att ta ett jobb, även under kort begränsad tid, för att inte gå miste om sin försörjning. Detta skapar en motsägelsefullhet då individen å ena sidan ställs inför behovet av att snabbt komma ut i arbetslivet och å andra sidan behovet av att skaffa sig fullgoda kunskaper i svenska för att klara arbetslivet och samhällets alla krav.

Den studieekonomiska situationen för de sfi-studerande bör också ses över. Eftersom studiestödet tagits bort tvingas många att välja bort svenskundervisning av ekonomiska skäl. Timersättningen för sfi bör därför återinföras.

Dessutom är det nödvändigt att satsa på att stärka lärarkompetensen inom sfi. Det handlar dels om satsningar på vidareutbildning, dels om att ställa tydliga behörighetskrav. Nästan två tredjedelar av sfi-lärarna saknar i dag helt kunskaper i svenska som andraspråk, en stor andel saknar dessutom behörighet i vuxenpedagogik. I den ordinarie skolan är kraven höga när det gäller undervisande lärares behörighet, men för sfi-lärarna är det i stället upp till arbetsgivaren att bedöma. Därför behövs en tydligare specifikation av lärarnas behörighet. Det bör bli möjligt att utbilda sig till sfi-lärare som ett spår i lärarutbildningen eller som en egen utbildning. Det behövs en kompetensutveckling för sfi-lärare för att bättre kunna arbeta

med alfabetisering av vuxna. Jag menar att det inom Läraryftet finns utrymme för 70 platser per år för att uppnå denna kompetensnivå, som ska pågå under ett år på halvfart.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad som här anförts.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:U329 av Anders Andersson m.fl. (KD, FP, MP, C):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en gemensam auktorisation av en utbildning som är godkänd i ett broderland.

2012/13:Sf352 av Christina Høj Larsen m.fl. (V):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kvalitetshöjning av sfi.

2012/13:So268 av Eva Olofsson m.fl. (V):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ny skötarutbildning för psykiatrin inom ramen för yrkeshögskolan.

2012/13:Ub229 av Pia Nilsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över hur det offentliga utbildningssystemet kan möta det kommande rekryteringsbehovet av personal inom transportnäringen.

2012/13:Ub235 av Leif Pettersson och Maria Stenberg (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riktad utbildning inom gruvnäring, vård och omsorg.

2012/13:Ub254 av Eva Sonidsson och Kristina Nilsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vuxenutbildning.

2012/13:Ub261 av Jonas Gunnarsson m.fl. (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av ett ständigt pågående livslångt lärande.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att dimensionera utbildningsplatserna efter befolkningens utbildningsnivå.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vuxenutbildningens viktiga roll i det livslånga lärandet.

2012/13:Ub270 av Yilmaz Kerimo (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sfi-undervisning.

2012/13:Ub277 av Clas-Göran Carlsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om yrkeshögskolan.

2012/13:Ub286 av Börje Vestlund m.fl. (S):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla arbetslösa ungdomar ska erbjudas fortbildning eller kompletterande gymnasieutbildning genom komvux, folkhögskola eller gymnasieskola.

2012/13:Ub288 av Jennie Nilsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av vuxenutbildning.

2012/13:Ub299 av Suzanne Svensson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om yrkeshögskoleutbildning.

2012/13:Ub312 av Tuve Skånberg (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla svenska för invandrare utifrån internationellt framgångsrika metoder.

2012/13:Ub321 av Leif Jakobsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om yrkesbevis i gränsregioner.

2012/13:Ub334 av Margareta B Kjellin (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att integrera sfi i arbetslivet.

2012/13:Ub357 av Pia Nilsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förstärka delar av regelverket för anordnande av YH-utbildningar.

2012/13:Ub377 av Sven-Erik Bucht (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vård- och omsorgsutbildning inom komvux.

2012/13:Ub396 av Mats Gerdau och Helena Bouveng (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skapa valfrihet inom vuxenutbildningen.

2012/13:Ub409 av Roza Güclü Hedin och Peter Hultqvist (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över effektiviteten i valideringsprocessen.

2012/13:Ub421 av Lars-Axel Nordell (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten för investeringstygda yrkeshögskolor att få besked för en längre period när det gäller avtalen för deras verksamhet.

2012/13:Ub495 av Ibrahim Baylan m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vuxenutbildningens uppdrag och styrkor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utmaningar som vuxenutbildningen kan bidra till att möta.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riktade insatser såsom uppsökande av, information till och motivation av studieovana grupper.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om det viktiga livslånga lärandet.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om validering.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildning i svenska för invandrare.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den nya gymnasieskolans krav på mer vuxenutbildning.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökat regionalt samarbete.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om styrning, uppföljning och kontroll av vuxenutbildningsinsatser.

2012/13:N238 av Annelie Enochson (KD):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att erbjuda svenska för företagare i olika branscher, tillsammans med för branschen relevant kunskap i lagar och regelverk.

2012/13:A223 av Désirée Pethrus och Robert Halef (båda KD):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge fler aktörer möjlighet att bedriva kurser i svenska för invandrare (sfi).
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna att erbjuda sfi i kombination med yrkespraktik i alla Sveriges kommuner, där svenska för tidigare eller alltjämt verksamma företagare bör finnas med i kursutbudet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att bredda satsningarna på svenskurser för personer som redan har en yrkesutbildning, s.k. SFX.

2012/13:A367 av Ylva Johansson m.fl. (S):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nationellt valideringssystem.

2012/13:A393 av Åsa Romson m.fl. (MP):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en förbättrad organisation för sfi.